

Barbara LINOWIECKA*

KOMPOZYCJA – PRZESTRZEŃ – SKALA. POSZUKIWANIE WIELOPLASZCZYNOWEJ RELACJI PRZESTRZENNEJ

Artykuł stanowi wgląd w podstawy projektowania, będące kanwą prób projektowych początkujących adeptów architektury wnętrz.

Myślą przewodnią wieloetapowego autorskiego zadania projektowego przeprowadzonego ze studentami architektury wnętrz było poszukiwanie wielopłaszczyznowej relacji przestrzennej opartej na procesie projektowo-analitycznym z położeniem akcentu na m.in. harmonijną kompozycję, skalę człowieka oraz świadomą kreację estetyczną. Rozbudowane ćwiczenie stanowiło twórczy impuls i istotny czynnik kształtowania świadomości projektowej, otwierając wyobraźnię studentów i wyposażając ich w niezbędne narzędzia projektowe, takie jak rozumienie formy, funkcji, materiału oraz relacji z adresatem projektu i otoczeniem.

Słowa kluczowe: kompozycja, przestrzeń, makieta, projektowanie wnętrz, projekty studenckie

1. PODSTAWY PROJEKTOWANIA

Pierwszy kontakt studenta architektury wnętrz z projektowaniem staje się bardzo istotnym elementem na drodze jego edukacji, otwierając nowe obszary wrażliwości, postrzegania otaczającego świata i kreowania nowej rzeczywistości. Praca z młodym adeptem architektury wymaga selekcji takich metod dydaktycznych, które pozwolą najskuteczniej dotrzeć do jego chłonnego, aczkolwiek jeszcze surowego umysłu. Na początku edukacji projektowej powstają zatem podstawy myślenia, na których opiera się projektowanie i które są fundamentem dalszej drogi twórczej. Celem przeprowadzonego badania było zdiagnozowanie metody dydaktycznej prowadzącej do wykształcenia u studentów prawidłowych postaw projek-

* Politechnika Poznańska, Wydział Architektury, Instytut Architektury Wnętrz i Wzornictwa Przemysłowego. ORCID: 0000-0003-0896-3971.

towych, służących ich optymalnemu wykorzystaniu w dalszych etapach edukacji oraz przyszłym życiu zawodowym. W toku pracy metodycznej kluczowe było zadbanie o redukcję schematyzmu myślenia, wykształconego u studenta na etapie edukacji szkolnej i jednocześnie pielęgnowanie jego indywidualizmu. Wybraną metodą badawczą było rozbudowane zadanie projektowe, opisane w kolejnym punkcie, którego konstrukcja miała ukształtować w studentach właściwe nawyki na początku ich projektowej drogi. Niniejsze wieloetapowe zadanie projektowe, opracowane na podstawie własnych obserwacji rozwoju studentów, którzy na drodze swojej edukacji nie mieli do czynienia z podstawami projektowania, jest w moim przekonaniu istotnym elementem edukacji przyszłych adeptów architektury wnętrz.

2. ANALIZA PRZEPROWADZONEGO ZADANIA PROJEKTOWEGO

2.1. Wprowadzenie do tematu

Zadanie projektowe zostało zrealizowane na zajęciach z przedmiotu teoria i podstawy projektowania architektonicznego wnętrz architektonicznych i technologii we wnętrzu, które co roku prowadzi dla studentów I semestru studiów licencjackich na kierunku architektura wnętrz na Politechnice Poznańskiej. Obrana metoda badawcza, na którą składały się opisane w tym tekście kolejne etapy zadania projektowego, pozwoliła na rytmiczną pracę studentów przez 15 tygodni.

Praca rozpoczęła się cyklem moich wykładów obejmujących następujące zagadnienia:

- kompozycja, przestrzeń, skala – wyjaśnienie pojęć w aspekcie filozoficznym, socjologicznym, kulturowym i projektowym, poparte przykładami;
- wspólna analiza różnych rodzajów kompozycji: otwarta, zamknięta, statyczna, dynamiczna, symetryczna, asymetryczna, walorowa itd. oraz wykształcenie umiejętności rozpoznawania jej na wybranych przykładach;
- omówienie zagadnień związanych z psychologią widzenia, kompozycją plastyczną, teorią geometrii, fakturą, światłem, walorem oraz technologii wykorzystywanych w projektowaniu oraz makietowaniu.

Cykl wykładów oraz wspólna dyskusja zrodziły u studentów potrzebę nowego doświadczenia projektowego. Przedstawione przykłady przestrzenne były dla nich inspirujące, a zgłębienie zagadnień teoretycznych dało podstawy do rozpoczęcia pracy. Zrealizowanie tego zadania nie byłoby możliwe bez przeprowadzenia intensywnej podbudowy teoretycznej w formie wykładów i dyskusji, które poprzedziły indywidualne korekty. Umiejętność rozróżniania rodzajów kompozycji i odkrycia, jakie elementy w nich występują oraz jak są ze sobą zestawiane, by tworzyły har-

monijną całość, dała im gotowość do podjęcia własnych prób projektowych, które stanowiły zadanie etapu I.

2.2. Zadanie projektowe

Rola podstaw projektowania jest kluczowa w dalszym rozwoju studenta kierunków projektowych. Temat zadania semestralnego został sformułowany tak, aby w swojej strukturze dotknął fundamentalnych elementów, takich jak: przestrzeń, skala i kompozycja oraz pozwolił studentom naturalnie przejść z myślenia dwuwymiarowego na trójwymiarowy.

Zadanie: „Poszukiwanie wielopłaszczyznowej relacji przestrzennej opartej na procesie projektowo-analitycznym ze szczególną uwagą skupioną na harmonijnej kompozycji, skali człowieka oraz świadomej kreacji estetycznej”.

Obrana metoda badawcza, polegająca na określeniu szeregu uporządkowanych ćwiczeń, składających się na całościowe zadanie projektowe, realizowana była w trzech etapach, a każdy z nich tworzył odrębne zadanie projektowe i kończył się zaliczeniem. Finalnie jednak poszczególne etapy składały się w spójną całość, będącą efektem znalezienia wielopłaszczyznowych przestrzennych relacji.

Zadanie etapu I: „Zaprojektuj kompozycję płaską na kwadracie, odpowiadając na cztery hasła: statyka, dynamika, symetria, asymetria”. W zadaniu tym, po zgłębieniu wiedzy na temat kompozycji, jej rodzajów i cech, należało w odpowiedzi na wskazane hasła zakomponować płaskie układy graficzne w oparciu o harmonię, logikę i proporcje. Szkice kompozycyjne konsultowane na zajęciach wykonywane były na formacie 10×10 cm. Zaliczenie etapu I stanowiły wybrane układy kompozycyjne dotyczące każdego hasła, wykonane na formacie 30×30 cm w skali szarości.

Zadanie etapu II: „Na terenie o powierzchni 100 m kw. (10 m \times 10 m) zaprojektuj przestrzeń opartą na wybranym układzie kompozycyjnym z etapu I i odpowiadającą na jedno z wybranych haseł:

- 1) wnętrze – zewnątrz,
- 2) wejście – wyjście,
- 3) otwarcie – zamknięcie”.

W zadaniu tym, po analizie w aspekcie znaczeniowym wybranego hasła, należało przełożyć je na język projektowy poprzez znalezienie geometrycznej formy, rytmu i proporcji, według zasad prawidłowej kompozycji, ze szczególną dbałością o relację formy geometrycznej ze skalą człowieka. Zaliczenie etapu II stanowiło zrealizowanie makiety projektu w skali $1:20$, wykonanego na podeście o wymiarach $50 \times 50 \times 6$ cm w skali szarości. Celem zadania było dobranie najprostszych środków do przekazania swojej myśli projektowej, na miarę swojego warsztatu i umiejętności

manualnych. Dominował więc papier o różnych grubościach i odcieniach oraz cienka pleksy.

Zadanie etapu III: „Zaprojektuj planszę o wymiarach 50 × 70 cm zawierającą: rzut i dwa widoki w skali 1:100 oraz plastyczną prezentację projektu, ze szczególną uwagą skierowaną na światło i skalę człowieka”. W zadaniu tym należało wykonać rysunki techniczne będące zapisem projektu etapu II, w zgodzie z zasadami rysunku projektowego i wskazanej skali, oraz zaproponować prezentację plastyczną projektu opartą na fotograficznej lub szkicowej dokumentacji zaprojektowanego układu przestrzennego. Prezentacja plastyczna projektu powinna ukazywać relacje formy geometrycznej ze światłem oraz z człowiekiem, pozostając w relacji z wybranym hasłem etapu II. Zaliczenie etapu III stanowiło wydrukowanie zaprojektowanej planszy o wymiarach 50 × 70 cm zawierającej wskazaną dokumentację techniczną i plastyczną prezentację projektu.

Zadania były realizowane przez jeden semestr, korekty odbywały się raz w tygodniu i miały formę otwartą, czyli studenci prezentowali swoje projekty przed prowadzącym i całą grupą studencką. Prezentacja projektu wobec grupy ćwiczeniowej polegała na podsumowaniu tygodniowej pracy, opisanii jej postępów oraz odpowiedzi na pytania w trakcie otwartej dyskusji. Dzięki tej metodzie oraz zróżnicowanej pracy etapowej studenci myśleli i działali wielotorowo, pobudzając się nawzajem. Współzawodnictwo i cotygodniowa prezentacja wobec studentów, wyczulonych na konstruktywną debatę krytyczną, wpłynęła na większą motywację i zaangażowanie w projekt ich autorów. Korekty i analiza problemów odbywały się we wszystkich fazach projektu, w związku z tym projekt, stanowiący zadanie semestralne, został przeprowadzony świadomie od początku do końca. Efekt pracy był w znacznym stopniu uzależniony od osobowych predyspozycji studenta, poziomu jego przygotowania intelektualnego, potencjału kreatywności, wcześniejszych obciążeń związanych ze schematami myślenia.

2.3. Wnioski

Nadrzędnym zadaniem przy rozpoczęciu projektów było oderwanie się od schematycznego myślenia o kompozycji, kreatywne poszukiwanie nowych, nieoczywistych odpowiedzi na wybrane hasła. Pierwsze projektowe próby studentów były naiwne, mało świadome i konwencjonalne. Obserwowałam z tygodnia na tydzień ich rozwój, zmianę sposobu myślenia i odwagę. Zrodzony pomiędzy nami nowy język dialogu sprawił, że studenci zaczęli przełamywać schematy, werbalizować myśli, zadawać pytania, dekonstruować znane i oczywiste rozwiązania, postrzegać krytycznie swoje działania i wyciągać wnioski, a finalnie byli zdolni do samodzielnego określania problemów projektowych.

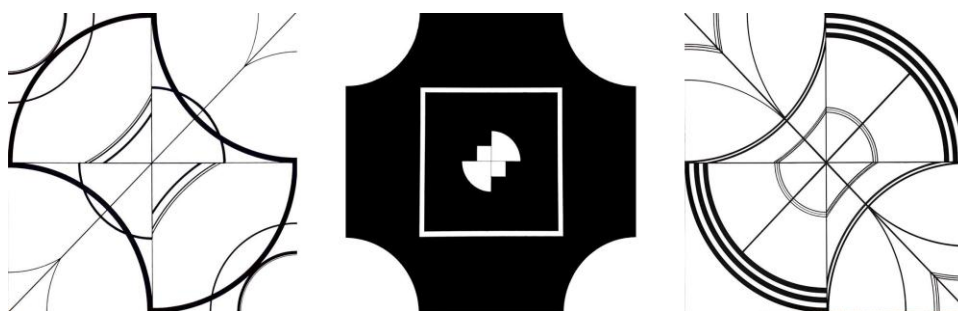
Powstały projekty bardzo zróżnicowane formalnie i ideowo; dostrzec można w nich było cechy indywidualne związane z wybranymi hasłami oraz plastyczną wrażliwość autora. Czteromiesięczna praca nad projektem rozbudziła w studentach świadomość roli dobrej kompozycji jako podstawy w myśleniu projektowym oraz ukazała istotę relacji pomiędzy działaniem dwu- i trójwymiarowym.

Poprzez dogłębną analizę wybranych hasel i wspólne dyskusje studenci uwrażliwili się na zagadnienia związane z rodzajami kompozycji oraz na umiejętność przestrzennego interpretowania proponowanych antonimów, znalezienia dla nich wspólnej projektowej odpowiedzi, w której kontekst skali człowieka i naturalnego światła był bardzo istotny.

3. EFEKTY PRACY STUDENTÓW

Zestawienie projektów studentów I semestru studiów licencjackich, kierunku architektura wnętrz na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej, wykonanych w pracowni Teorii i podstaw projektowania architektonicznego wnętrz architektonicznych i technologii we wnętrzu w latach 2020-2022.

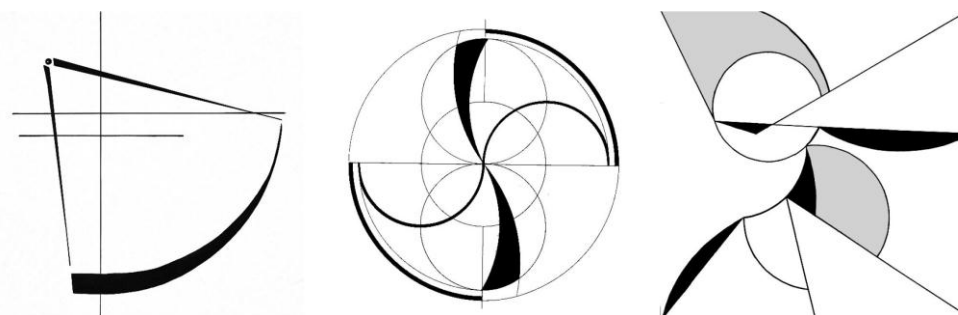
Projekty studenckie będące odpowiedzią na zadanie etapu I „Kompozycje płaskie na kwadracie 30×30 cm w skali szarości, odpowiadające na cztery hasła: statyka, dynamika, symetria, asymetria”.

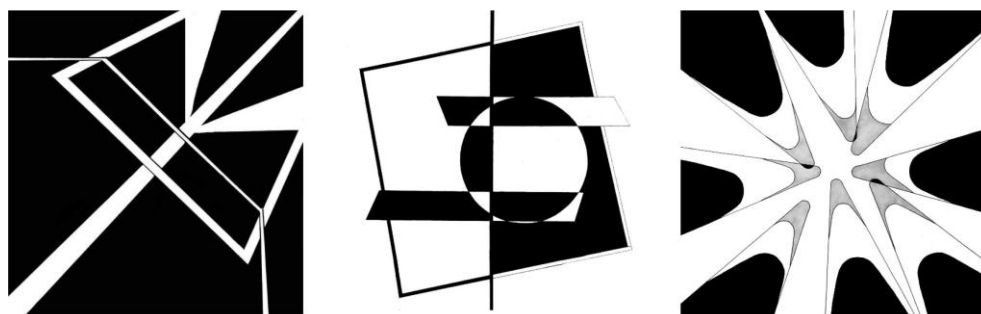
Rys. 1. Kompozycja płaska, realizacja zadania etapu I. Projekt autorstwa N. Markowskiej, W. Kurasz pod kierunkiem B. Linowieckiej

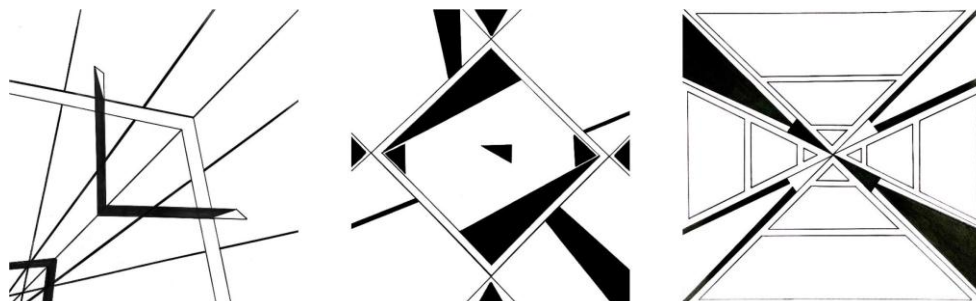
Rys. 2. Kompozycja płaska, realizacja zadania etapu I. Projekt autorstwa N. Żak, W. Szydłowskiej pod kierunkiem B. Linowieckiej

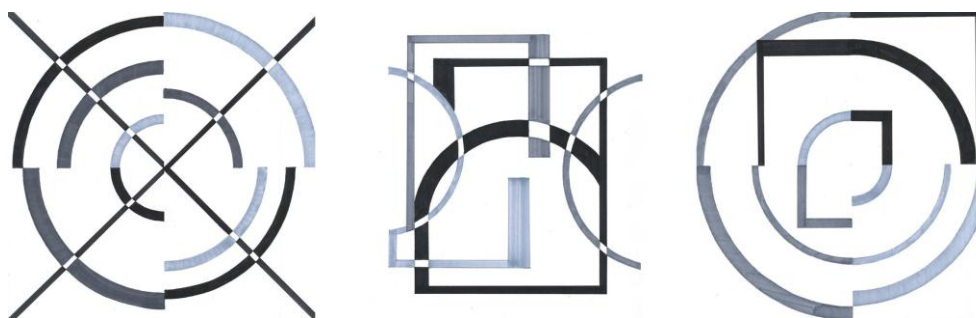
Rys. 3. Kompozycja płaska, realizacja zadania etapu I. Projekt autorstwa Z. Stuchły, L. Liedke, A. Bartczak pod kierunkiem B. Linowieckiej

Rys. 4. Kompozycja płaska, realizacja zadania etapu I. Projekt autorstwa M. Szymczak, I. Sidaruk, A. Bartczak pod kierunkiem B. Linowieckiej

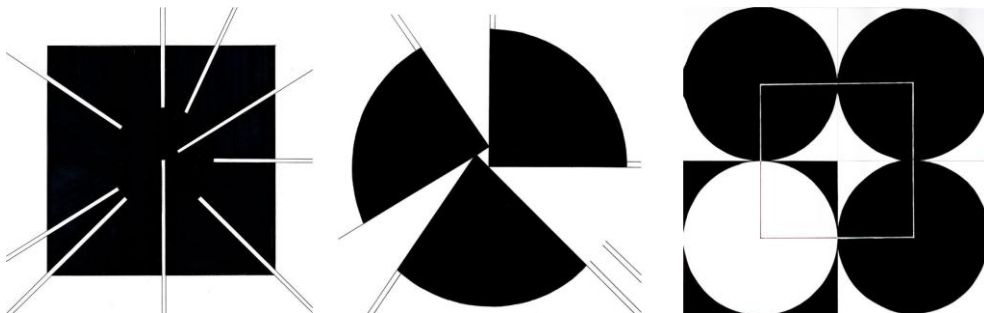
Rys. 5. Kompozycja płaska, realizacja zadania etapu I. Projekt autorstwa M. Szymczak, M. Domagalskiej pod kierunkiem B. Linowieckiej

Rys. 6. Kompozycja płaska, realizacja zadania etapu I. Projekt autorstwa A. Pietrzak pod kierunkiem B. Linowieckiej

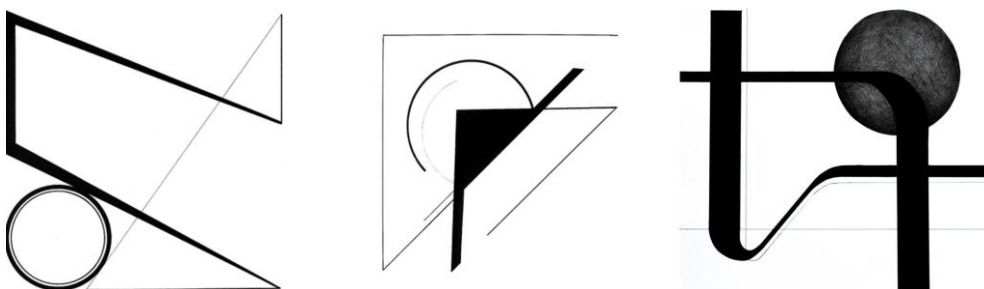
Rys. 7. Kompozycja płaska, realizacja zadania etapu I. Projekt autorstwa W. Włodarskiej, B. Modrzejewskiego pod kierunkiem B. Linowieckiej

Rys. 8. Kompozycja płaska, realizacja zadania etapu I. Projekt autorstwa K. Kucharczyk, A. Pietrzak pod kierunkiem B. Linowieckiej

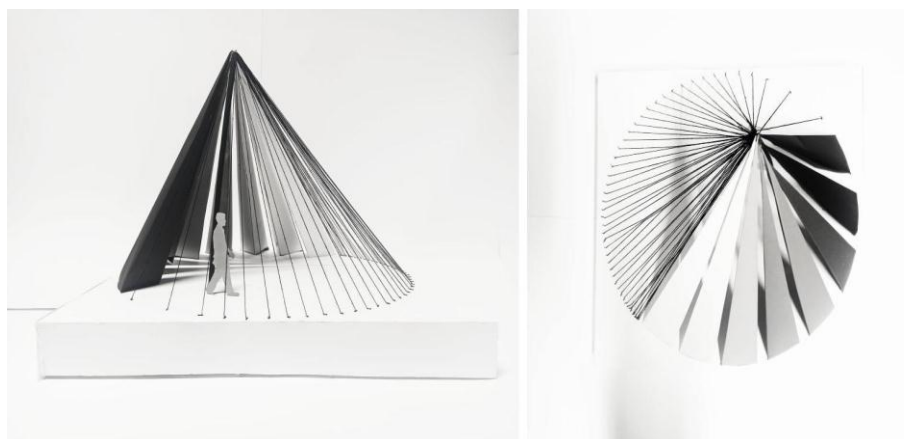

Rys. 9. Kompozycja płaska, realizacja zadania etapu I. Projekt autorstwa M. Kordy, I. Maciejczyk, K. Kucharczyk pod kierunkiem B. Linowieckiej

Rys. 10. Kompozycja płaska, realizacja zadania etapu I. Projekt autorstwa N. Żak, K. Kucharczyk pod kierunkiem B. Linowieckiej

Projekty studenckie będące odpowiedzią na zadanie etapu II „Zamysł przestrzenny zaprojektowany na powierzchni 100 m² oparty na wybranym układzie kompozycyjnym z etapu I i odpowiadający na jedno z wybranych haseł: wewnątrz – zewnątrz, wejście – wyjście, otwarcie – zamknięcie” i przedstawiony w formie własnoręcznie wykonanej makiety projektu w skali 1:20.

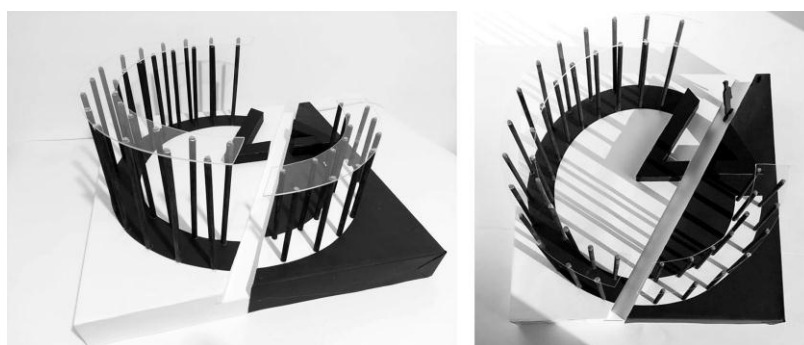
Rys. 11. Zdjęcia makiety do zadania etapu II. Projekt autorstwa M. Szelağ pod kierunkiem B. Linowieckiej

Rys. 12. Zdjęcia makiety do zadania etapu II. Projekt autorstwa A. Piszczek pod kierunkiem B. Linowieckiej

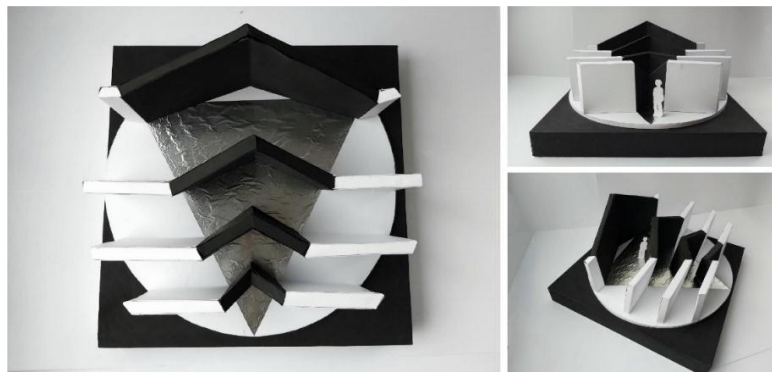
Rys. 13. Zdjęcia makiety do zadania etapu II. Projekt autorstwa A. Oleszkiewicz pod kierunkiem B. Linowieckiej

Rys. 14. Zdjęcia makiety do zadania etapu II. Projekt autorstwa D. Kamińskiej pod kierunkiem B. Linowieckiej

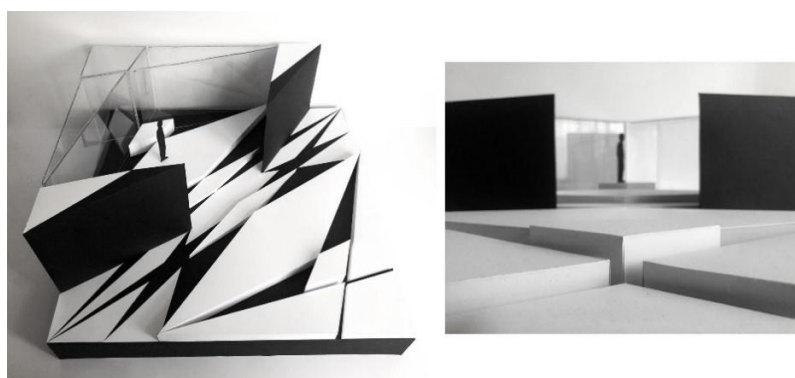
Rys. 15. Zdjęcia makiety do zadania etapu II. Projekt autorstwa L. Liedke pod kierunkiem B. Linowieckiej

Rys. 16. Zdjęcia makiety do zadania etapu II. Projekt autorstwa J. Paśka pod kierunkiem B. Linowieckiej

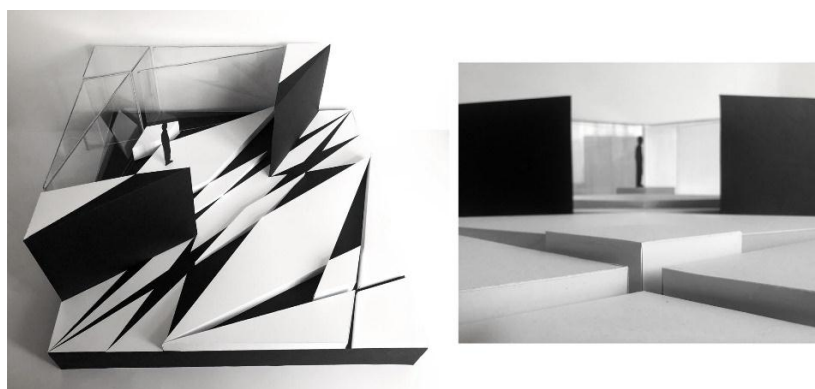
Rys. 17. Zdjęcia makiety do zadania etapu II. Projekt autorstwa J. Osuch pod kierunkiem B. Linowieckiej

Rys. 18. Zdjęcia makiety do zadania etapu II. Projekt autorstwa A. Kwaśnej pod kierunkiem B. Linowieckiej

Rys. 19. Zdjęcia makiety do zadania etapu II. Projekt autorstwa Z. Lipiak pod kierunkiem B. Linowieckiej

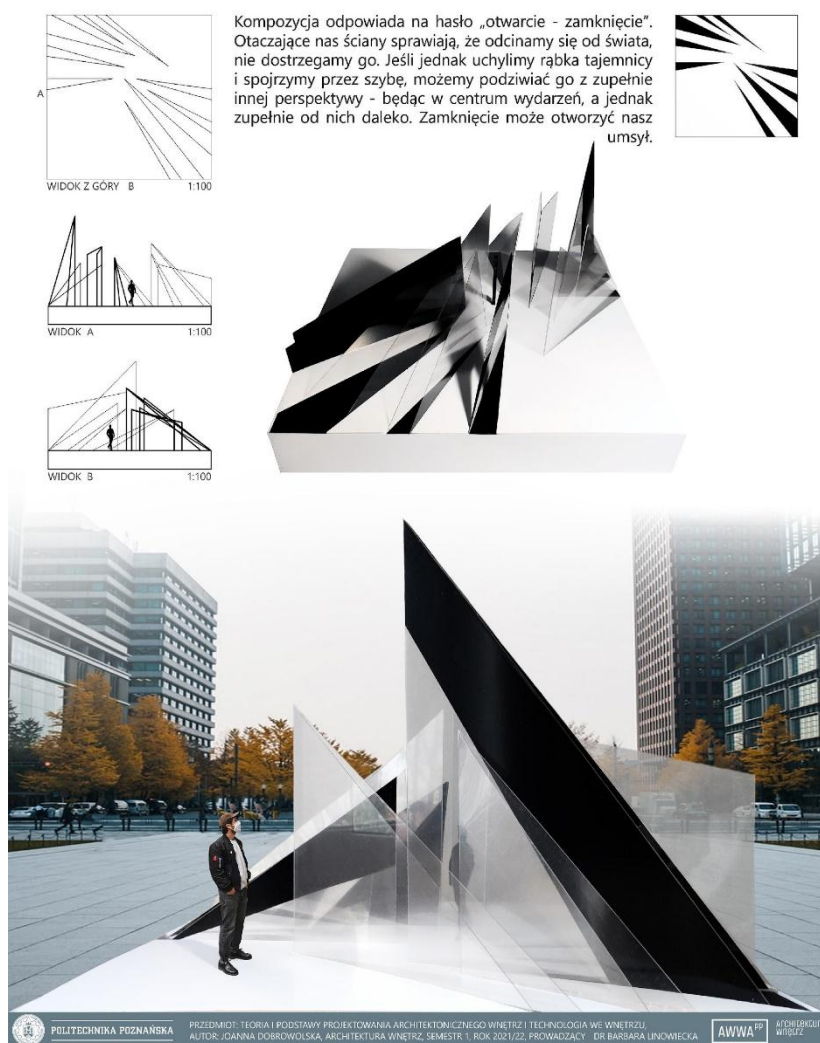
Rys. 20. Zdjęcia makiety do zadania etapu II. Projekt autorstwa A. Kwaśnej pod kierunkiem B. Linowieckiej

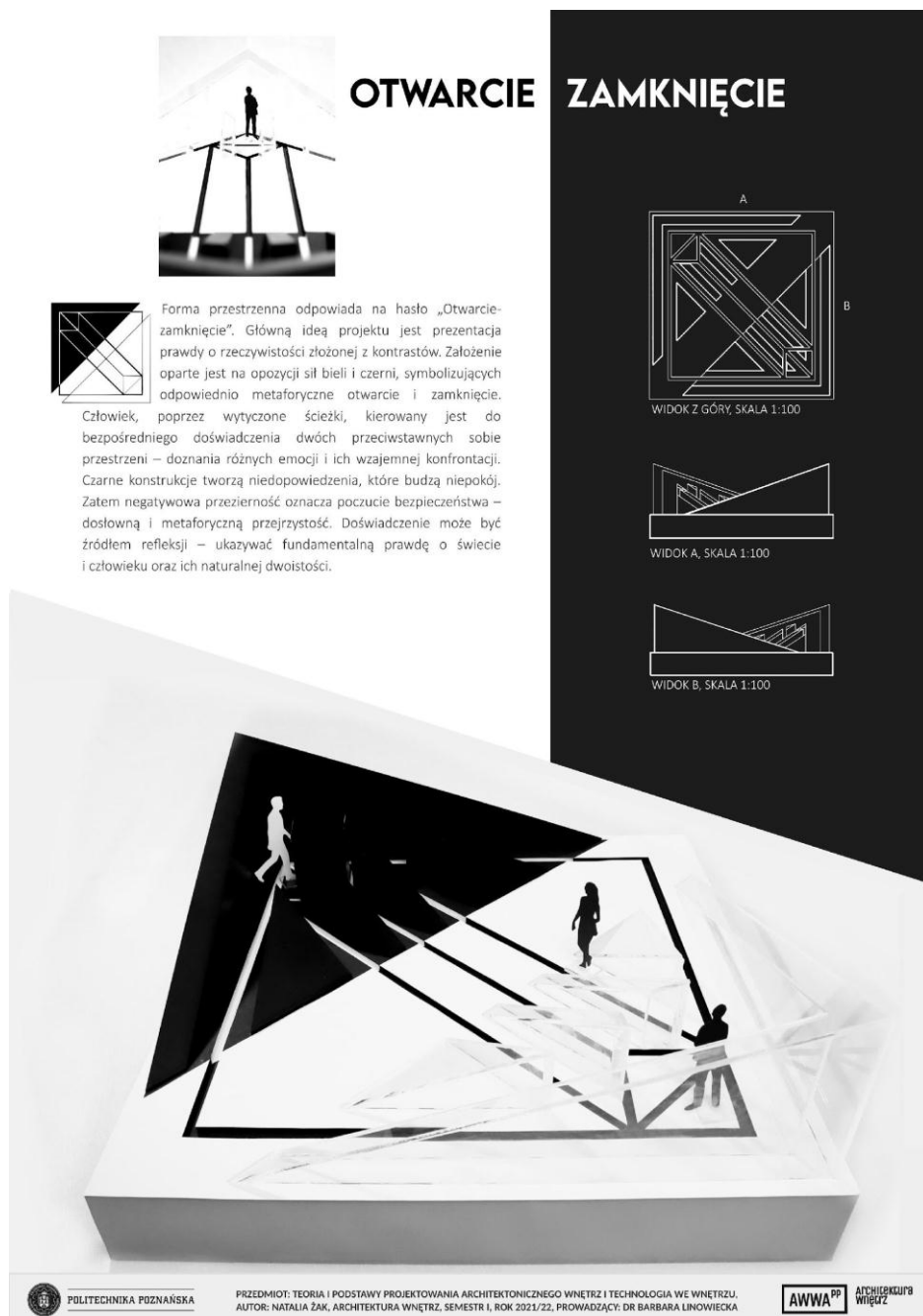
Rys. 21. Zdjęcia makiety do zadania etapu II. Projekt autorstwa W. Wolnej pod kierunkiem B. Linowieckiej

Projekty studenckie będące odpowiedzią na zadanie etapu III „Projekty plansz o wymiarach 50 × 70 cm zawierających dokumentację techniczną i plastyczną prezentację projektu”.

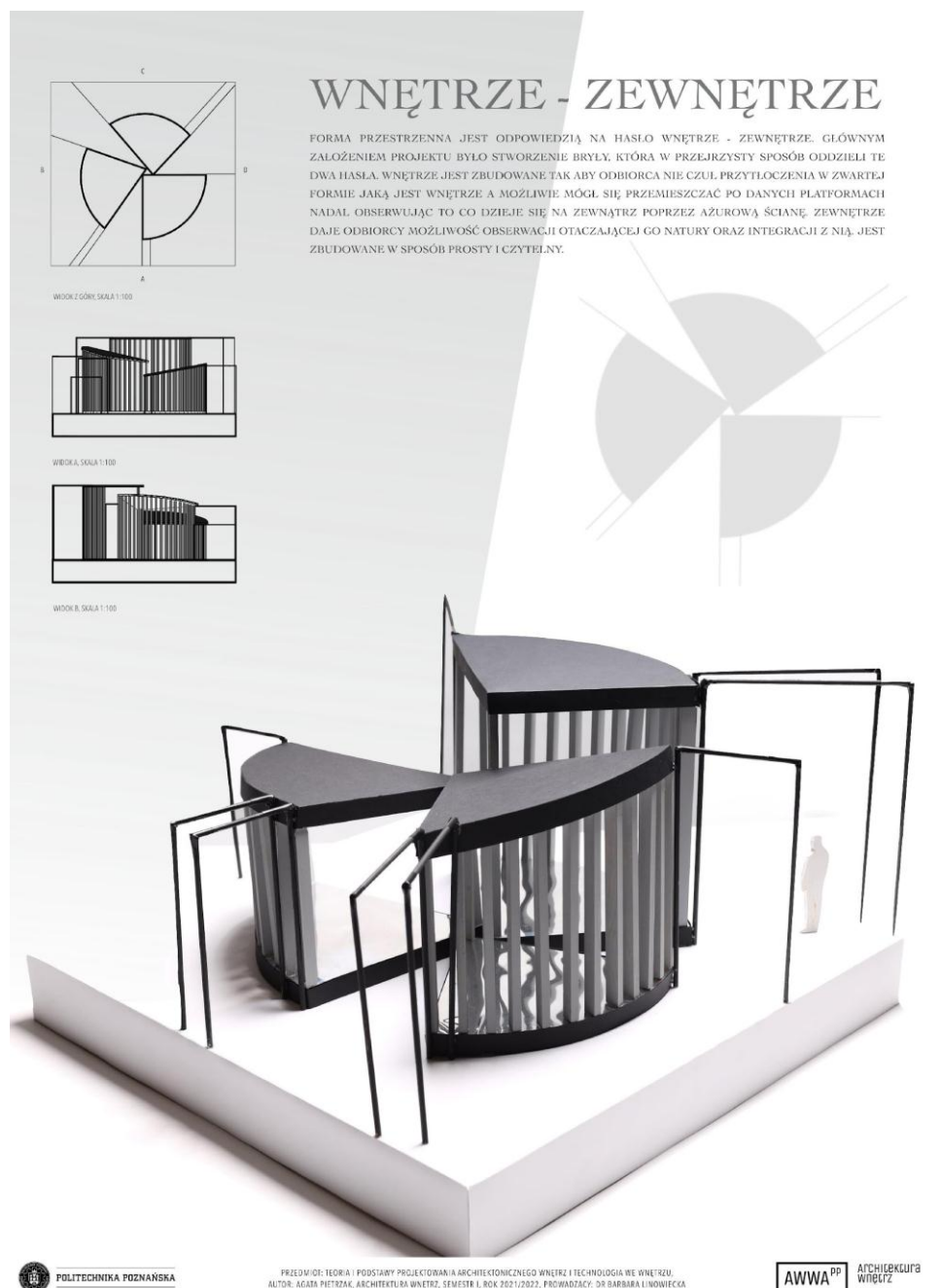
OTWARCIE – ZAMKNIĘCIE

Rys. 22. Projekt planszy – zadanie etapu III. Projekt autorstwa J. Dobrowolskiej pod kierunkiem B. Linowieckiej

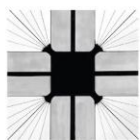

Rys. 23. Projekt planszy – zadanie etapu III. Projekt autorstwa N. Żak pod kierunkiem B. Linowieckiej

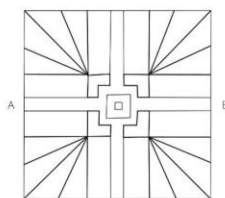
Rys. 24. Projekt planszy – zadanie etapu III. Projekt autorstwa A. Pietrzak pod kierunkiem B. Linowieckiej

WNĘTRZE - ZEWNĘTRZE - CZŁOWIEK

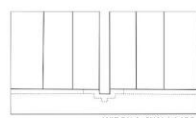

Główną ideą projektu jest człowiek - odbiorca, jego sfera wewnętrzna i zewnętrzna. Forma obiektu opiera się na ich kontraście. Zewnątrz budowli w bezpośredni sposób ukazuje zewnętrzne człowieka za pomocą luster. Jest to miejsce konfrontacji odbiorcy ze swoim odbiciem, jawną stroną własnego "ja" dostępną dla światła.

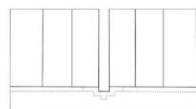
Następnie jest on w naturalny sposób kierowany do wnętrza obiektu, gdzie schodzi po stopniach do jego ścisłego centrum, metaforycznego centrum siebie. Znajduje się on w małej przestrzeni, nie ma tam miejsca dla nikogo poza nim samym. Nie docierają też bodźce ze światła zewnętrznego, wszystko jest ciemne, ciche, niedostępne. Tutaj następuje spotkanie człowieka z samym sobą i jego wnętrzem. Kontrast tych dwóch stref podkreśla grubość ścian - moment przejścia niczym z profanum do sacrum. Elementem wiążącym jest to co istotnie pochodzi z wnętrza i dociera na zewnątrz - słowa, myśli, uczucia symbolicznie przedstawione za pomocą ażurowej konstrukcji inspirowanej dziełami współczesnych artystów. Cała budowla ma dotyczyć człowieka, być od niego zależna - bez odbiorcy jest jak mechanizm bez kluczowej zębátky.

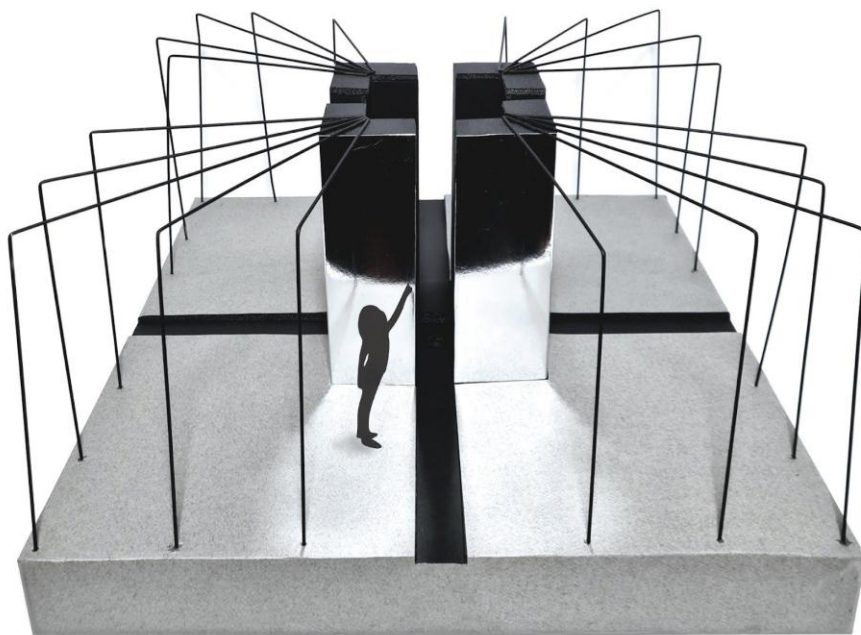
WIDOK A, SKALA 1:100

WIDOK A, SKALA 1:100

WIDOK B, SKALA 1:100

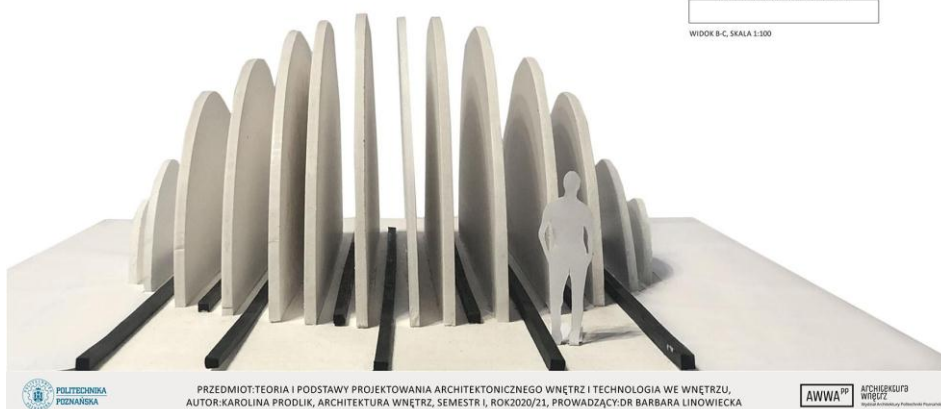
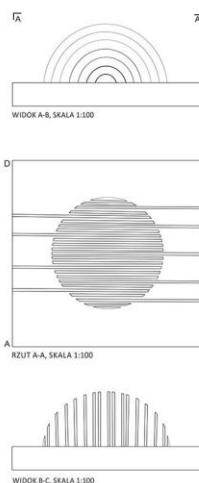

Rys. 25. Projekt planszy – zadanie etapu III. Projekt autorstwa Z. Stuchły pod kierunkiem B. Linowieckiej

WEJŚCIE - WYJŚCIE

Obiekt ma na celu zaskoczyć widza oraz pokazać mu widok z różnych perspektyw. Z jednej strony człowiek nie spodziewa się, że projekt posiada jakiegokolwiek wejście i wyjście. Okrążając obiekt, okazuje się, że jest ich coraz więcej. Poziome, czarne i wypukłe prostopadłości mają na celu nakierowywanie człowieka i pokazanie mu różnych dróg. Przejście na drugą stronę obiektu jest niemożliwe. Mimo, że widzi wyjście, nie może przedostać się na drugą stronę. Ma na związku z pewnym ograniczeniem. Wtedy człowiek zdaje sobie sprawę, że mimo pozorów, nie wszystko jest dla niego dostępne.

PRZEDMIOT: TEORIA I PODSTAWY PROJEKTOWANIA ARCHITEKTONICZNEGO WNEŹRZA I TECHNOLOGIA WE WNEŹRZU,
AUTOR: KAROLINA PRODLIK, ARCHITEKTURA WNEŹRZ, SEMESTR I, ROK 2020/21, PROWADZĄCY: DR BARBARA LINOWIECKA

Rys. 26. Projekt planszy – zadanie etapu III. Projekt autorstwa K. Prodlík pod kierunkiem B. Linowieckiej

4. PODSUMOWANIE

Uporządkowany dobór właściwych zadań projektowych prowadzący do wykształcenia dobrych postaw w projektowaniu był koronnym celem zastosowanej metody badawczej. Powstałe projekty, własne obserwacje postępów w pracy studentów, aktywny, kreatywny i emocjonalny ich udział w przeprowadzonych ćwiczeniach oraz ich pozytywne opinie na temat zebranego doświadczenia i własnego rozwoju były dla mnie świadectwem trafnego doboru tematu i formy przeprowadzonego zadania projektowego. Dla młodych adeptów architektury wnętrz było to istotne doświadczenie, którego idea będzie, jak mi się wydaje, towarzyszyć ich przyszłym dokonaniom twórczym i stanowić będzie solidny fundament dla ich dalszej pracy zawodowej.

Praca przy tym zadaniu potwierdziła także, iż najistotniejszą rolą nauczyciela akademickiego jest inspirowanie studentów do samodzielnych odkryć, do obrony ich własnego zdania, do kształtowania umiejętności kwestionowania oczywistych odpowiedzi, do poszukiwania alternatywnych rozwiązań – dla dobra warsztatu przyszłego architekta i jego twórczej indywidualności.

LITERATURA

- Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku, 2012, *Praca u podstaw, Metodyka nauczania wstępnego w zakresie projektowania wzornictwa w akademiach sztuk pięknych w Polsce*, Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku, Gdańsk.
- Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku, 2015, *Praca u podstaw, Architektura Wnętrz. Materiały z ogólnopolskiej konferencji metodyki nauczania wstępnego w zakresie architektury Wnętrz ASP Gdańsk 24.04.2015*, Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku, Gdańsk.
- Ambrose G., 2014, *Twórcze projektowanie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Botta M., 2021, *Nikt nie rodzi się architektem*, Narodowy Instytut Architektury i Urbanistyki, Warszawa.
- Neufert E., 2011, *Podręcznik projektowania architektoniczno-budowlanego*, Arkady, Warszawa.
- Pile J., 2004, *Historia wnętrz*, Arkady, Warszawa.
- Ramstedt F., 2020, *Poczuj się jak w domu*, Znak litera nova, Kraków.
- Zumthor P., 2010, *Myślenie architekturą*, Karakter, Kraków.

**COMPOSITION – SPACE – SCALE THE SEARCH OF THE MULTI-PLANE
SPATIAL RELATIONS**

Summary

The article provides an insight into the fundamentals of design, which are the basis of design attempts by beginner interior architecture students.

The guiding principle of the original multi-stage design task conducted with interior design students was the search for a multi-dimensional spatial relationship based on the design and analytical process with emphasis on, inter alia, harmonious composition, human scale and conscious aesthetic creation. The extended exercise provided a creative impulse and an important factor in shaping design awareness, opening the imagination of students and equipping them with the necessary design tools, such as understanding the form, function, material and the relationship with the recipient of the project and the environment.

Keywords: composition, space, mockup, interior design, student designs

